כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום שני ■ פרשת נשא ■ גליון שבועות ■ ד' סיון ה'תשע"ז ■ 29.05.2017 ■ גליון מס' 429

תפוצה לכל קהילות ישראל

חג השבועות

מכתבי אדמו"רי חב"ד*

הרב המגיד [המגיד הגדול ממעזריטש] אמר: כשהיינו בחג השבועות אצל הרבי - מורנו הבעש"ט - "נפתחו השמים וארא מראות אלוקים".

אדמו"ר הזקן אמר: כשהיינו בחג השבועות אצל הרבי - הרב המגיד ממעזריטש - ראינו ושמענו [האט מען געזען און דערהערט] ... (ספר השיחות תש"ג עמוד 120) כ"ק רבינו הזקן היה קורא לסעודת יום חג השבועות הסעודה של הסבא [הכוונה לבעש"ט, שיום הסתלקותו חל בחג השבועות], ובאמצע הסעודה היה אומר "ברוך הבא" וידעו החסידים שהבעל שם טוב הגיע.

פעם אחת בסעודת היום והוד כ"ק רבינו הזקן עדיין לא אמר "ברוך הבא", בשעת מעשה ישבו שלשה זקנים שעוד הכירו את הבעל שם טוב, ואחד מהם החל לספר אודות הבעל שם טוב. נענה הוד כ"ק רבנו הזקן ואמר, שהבעל שם טוב עדיין עסוק בגן עדן העליון במתיבתא דקוב"ה. כעבור זמן מה אמר הוד כ"ק רבינו הזקן "ברוך הבא" וידעו החסידים שהבעל שם טוב הגיע לסעודה. סיפור זה סיפר הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק ה'צמח צדק' שהיה נוכח באותו מעמד כשהיה בגיל שש שנים בשנת תקנ"ו, והסיפור נמסר מרבי לרבי. (הרבי הריי"ץ, יום ב' דחג השבועות תש"ה)

בהתוועדות הרבי זי"ע ביום ב' דחג השבועות תשט"ו בסוף ההתוועדות הורה הרבי לנגן כמה ניגונים וישב מכונס במקומו, פניו רציניות ביותר וכולו שקוע במחשבותיו ולאחר זמן התחיל לדבר בהתרגשות גדולה וסיפר את הסיפור הנ"ל, וסיים: מי שרואה ומרגיש ויכול לומר "ברוך הבא" יאמר (והכריז בניגון:) "ברוך הבא"...

התעוררות מיוחדת לאמירת תהילים

בדוד מלך ישראל [יום הסתלקותו בחג השבועות] כתיב ולבי חלל בקרבי, שאין לו יצה"ר. וארז"ל דוד מלך ישראל חי וקיים. מלך עניינו אשר הוא יוציאם והוא יביאם - את העם - בכל הצטרכותם. ומזה מובן אשר מהות המלך ניכר גם בעניני העם.

ההשפעה מה שדוד מלך ישראל משפיע לכל עם ישראל - נתינת כח לקיים תומ"צ בלי שום פניות מהיצה"ר, הנהגה עכ"פ לעת מן העתים כאילו ולבי חלל בקרבי, קיום תומ"צ לשמה בלי תערובת ענינים זרים. ובכדי לקבל השפעה זו צריכה להיות התקשרות בדוד המלך. וההתקשרות הוא ע"י אמירת תהלים, מזמורי דוד מלך ישראל, שעי"ז נעשים כלי לקבל השפעתו ומעין אופן עבודתו.

כי גדולה מעלת אמירת תהלים שבכחה לבטל את הדינים שלמעלה ולבטל את הגזירות גם אחרי שנחתמו דינם וכמאמר הבעל שם טוב ע"פ "מי ימלל גבורות הוי' ישמיע כל תהלתו". ופירש הבעש"ט ימלל מלשון שבירה כמ"ש וקטפת מלילות. ומי ימלל וישבור גבורות הוי', איזה ענין משבר ומבטל את הגבורות והדינים שלמעלה - ישמיע כל תהלתו, כל התהלים ופרסם כ"ק מו"ח [מורי חמי] אדמו"ר [מוהריי"ץ] והנהיג לומר בכל יום אחרי התפלה שיעור התהלים כפי שנחלק לימי החודש.

ובחג השבועות יום ההילולא של דוד המלך ע"ה, הוא שעת הכושר להזכיר ולעורר אודות תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זו. אותם שעד עכשיו לא קיימו תקנה זו יקיימו מכאן ולהבא. ואותם שקיימו גם קודם, יקיימו מכאן ולהבא בתוספת חיות. (הרבי זי"ע, לקוטי שיחות ח"ד ע' 1310)

כוחות חדשים ב"האי יומא"

בעמדנו עתה ב"האי יומא" מקבל כאו"א כחות חדשים להוסיף, ויתרה מזו - להתחיל פתיחה חדשה שהזמן הבא, וכל השנה תהיה "שנת תורה" - באופן נעלה, נעלה יותר מכפי שהיה עד עתה.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בחר בנו!!
בוקר חדש ביומו של הקב"ה. אני מברך את ברכת התורה ואומר: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו"...
המשך בעמי 2

נעשה ונשמע
על הקדמת נעשה לנשמע אמרו בגמרא (שבת פח ב): "מאי דכתיב: 'כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים' - למה נמשלו ישראל...
המשך בעמי 3

ושמו את שמי על בני ישראל
בפגישה המפורסמת של דוד בן־גוריון עם החזון־איש, שאל ראש הממשלה את החזון־איש: כיצד נוכל אנו החילוניים והדתיים...
המשך בעמי 4

שוויית קיץ
נוהגים שהבעל קורא עולה לתורה לעלייה של הקללות, אך הבעל הקורא היה 'לוי', והעלייה של הקללות יצאה בעלית 'ששי'...
המשך בעמי 5

סיפור לשבת
חלומות אמת ידברון
יושב לו מנחם מנדל שיינין מטובי הבחורים שבישיבת כנסת ישראל-חברון בביתו של מרן ה"אלטער" מסלבודקא...
המשך בעמי 6

שביבים

■ תיקון ליל שבועות
■ הבעש"ט: שימושו בשמות הקדושים
■ כפה עליהם הר כגיגית
■ ויחן שם..."כאיש אחד בלב אחד"
המשך בעמי 8

ובפשטות: כאו"א יתבונן מחדש בשיעורים שלו בלימוד התורה - ולקבל על עצמו החלטות חדשות להוסיף בלימוד התורה, ובפרט - לימוד התורה בהבנה והשגה (שזהו עיקר בלימוד תושבע"פ), ובפרטיות: הוספה בכמות ובאיכות בכל שיעורי תורה - הן שיעורים הקבועים, ועוד ועיקר - להוסיף שיעורים חדשים בתורה [שבזה יש לאדם יותר תענוג וחיות, יותר מב"דיוטגמא ישנה"],הן בשיעורים פרטיים דכאו"א, כל חד וחד לפום שיעורא דיליה, נהרא נהרא ופשטיה, והן בשיעורים הכלליים, השוים לכל נפש, כמו שיעורי חת"ת [חומש תהילים תניא (ע"פ תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר)] - השייכים במיוחד לחג השבועות, הקשור במיוחד עם שלושת רועי ישראל: משה רבינו - זמן מתן תורתנו; דוד המלך והבעש"ט - שיום ההילולא שלהם הוא בעצרת: חומש - קשור עם משה רבינו, שקיבל תורה מסיני; תהילים - ספר דוד נעים זמירות ישראל; תניא - תורה שבכתב של החסידות, המבאר בחב"ד שבשכל תורת החסידות של הבעש"ט.(הרבי זי"ע, התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 281)

זמן תשובה

המעיין בשיטת התוספות (שבת פט, א) בד"ה "תורה", יבין שחג השבועות הוא זמן עת רצון למעלה וה' יתברך מטריד את המקטרג על עם ישראל כדוגמת הטרדתו בשעת התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום כיפורים. זאת אומרת, אשר חג השבועות הוא זמן המוכשר לעשות הכל לטובת לימוד התורה והעבודה ביראת שמים, וכן להתעסק בתשובה בהנוגע לתורה באין מפריע משטן המקטרג. כדוגמת זמן התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום יום הכיפורים. (אדמו"ר הריי"ץ, אג"ק חלק ה עמוד עח)

חיזוק בלימוד חסידות

ישנם כאלה הטוענים שתורת החסידות הוא עניין של נסתר - ולא צריכים ללמדה ח"ו. והמענה על זה: בשעת מתן תורה ניתנה כל התורה כולה, הן נגלה והן נסתר דתורה. ואדרבה: נגלה דתורה היה אז בנסתר, כידוע שבעשרת הדברות ישנם תר"ך אותיות, שבהם מרומזים תר"ך מצוות: תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן, וא"כ, היו כל המצוות בעשרת הדברות - רק ברמז ובנסתר. משא"כ נסתר דתורה - היה בנגלה, שהרי כל בני ישראל ראו אז מעשה מרכבה (כמרומז גם בפסוק: "אלפי שנאן גו' סיני בקודש", "שנאן" ר"ת שור נשר אריה, והנו"ן הוא פני אדם), ומעשה מרכבה הוא פנימיות התורה. (הרבי זי"ע, לקוטי שיחות חלק א ע' 149).

*מתוך "מעיינותיך"

בָּחַר בָּנוּ!!

מתכוננים לקבלת התורה באהבה

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

בוקר חדש ביומו של הקב"ה. אני מברך את ברכת התורה ואומר: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו". ואז אני שם לב שבני הקטן שר שיר מתוק שלמד בחיידר, כנראה לכבוד חג מתן-תורה הקרב ובא. שירו הנודע של ר' יום טוב ערליך ז"ל, בו מסופר על המלאך שהולך לכל העמים ומציע להם את התורה, אך הגויים מסרבים. ואז מגיע המלאך אל עם ישראל, והם מסכימים בהתלהבות לקבל את התורה ואומרים: "נעשה ונשמע".

אני נעצר ותוהה לעצמי. הלא הרגע בירכתי את ברכת התורה ואמרתי שה' בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את התורה, ואילו בני הקטן שר כעת שלא כך הם פני הדברים, אלא שהקב"ה הציע בתחילה את התורה לכל אומות העולם, אך הם לא רצו אותה, ורק לבסוף, כששום עם לא רצה את התורה, הגיע היתי"ש אלינו, אל עם ישראל, והציע לנו את התורה. אם כן, האם הקב"ה בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון, או שדוקא אנחנו היינו אלו שבחרו בו ובתורתו?!

נשים לב לדבר מרתק נוסף.

חז"ל במכילתא (פרשת יתרו) מספרים שהקב"ה "נגלה על בני עשו הרשע ואמר להם: "מקבלים אתם עליכם את התורה?", אמרו לו: "מה כתוב בה?", אמר להם: "לא תרצח". אמרו לו: "זו היא ירושה שהורישנו אבינו, שנאמר "ועל חרבך תחיה". נגלה על בני עמון ומואב, אמר להם: "מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: "מה כתוב בה?", אמר להם: "לא תנאף". אמרו לו, כולנו מניאוף וכו', והיאך נקבלה?". נגלה על בני ישמעאל, אמר להם: "מקבלים אתם עליכם את התורה?". אמרו לו: "מה כתוב בה?", אמר להם: "אל תגנוב". אמרו לו: "בזו הברכה נתברך אבינו, שכתוב "והוא יהיה פרא אדם", וכתוב "כי גנב גונבתי"...

הקב"ה מגיע לאומות, וכשהם שואלים אותו מה כתוב בתורה, אותה הוא מציע להם כעת, הוא משיב להם "לא תרצח", "לא תנאף" ו"לא תגנוב"? הרי גם עד כה היו הם אסורים בעבירות הללו, שהם משבע מצוות בני נח. ואם כן, כיצד הקב"ה מציג בפניהם איסורים שבכל מקרה חייבים הם לקיימם, גם מבלי שיקבלו את התורה?

התשובה היא שאכן כן, הקב"ה לא רצה להעניק לגויים את התורה. היתה זאת רק הצעה בעלמא כדי שיסרבו, ולכן הציג בפני כל אומה דוקא את האיסור שהם התקשו ביותר לעמוד בו, וזה למרות שהם היו חייבים לקיימו בכל מקרה. חז"ל אומרים שהתורה יועדה לעם ישראל עוד לפני בריאת העולם, והקב"ה פנה לאומות בהצעה לקבל את התורה, רק "כדי שלא ליתן פתחון פה להם כלפי שכינה לומר אלו נתבענו כבר קיבלנו עלינו, הרי שנתבעו ולא קבלו עליהם", כלשון המכילתא שם.

ואכן, זוהי גמרא מפורשת. (בע"ז ב, ב). חז"ל מספרים לנו שלעתיד לבוא יבואו הגויים בטענה להקב"ה מדוע העניק את התורה

לישראל ולא להם. שואלים חז"ל: והרי הקב"ה הציע את התורה לגויים והם עצמם לא רצו אותה, אם כן על מה באים הם בטענות? ומשיבה הגמרא: "אלא כך אומרים לפניו: "רבש"ע, כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה, כמו שעשית לישראל?!".

הצעת קבלת התורה לכלל האומות היתה הצעת נימוסין, "הצעה לפרוטקול", הצעה בצורה הקוראת לסרב לה. חז"ל במדרש (בפרשת פנחס) מספרים שהגויים ביקשו לקבל את התורה ואמר להם הקב"ה "הראו ספרי יחוסין שלכם". הגיע הרגע שהגויים דוקא רצו לקבל את התורה היקרה, אך הקב"ה דחה אותם, באומרו שהם אינם מיוחסים מספיק כדי לקבלם. ואילו את עם ישראל הקב"ה בחר מכל העמים, הציע להם את התורה כדי שיקבלוה ואף הכריחם לקבל את התורה, כשכפה עליהם הר כגיגית.

--- ומהי אותה כפיית ההר?

השבוע גיליתי אור חדש בתורתו של רבנו ה'משך חכמה', המסביר כך: "כפה עליהן הר כגיגית, פירוש שהראה להם כבוד ה' בהקיץ ובהתגלות נפלאה עד כי ממש בטלה בחירתם הטבעית ויצאה נשמתם מהשגת כבוד ה', והיו מוכרחים כמלאכים בלא הבדל, וראו כי כל הנבראים תלוי רק בקבלת התורה"!

בברכת הקידושין מזכירים את מעלת ישראל שזכו לחופה וקידושין. ומהי החופה והקידושין? כותב השיטה מקובצת (כתובות ז, ב): "פירוש חופה, הר שכפה כגיגית, בקידושין היינו התורה, שקבלו התורה, ופירוש יפה הוא".

הקב"ה העניק לנו השגות מופלאות לפני מעמד הר סיני, כדי שנרגיש ונחוש שאין לנו בעולמנו אלא את התורה!!

❋❋❋

נזכור ש"סיני- כי בו ירדה שנאה לעולם". שנאת עמי הארצות והרחוקים מתורה ומצוות, לא תיעצר מאליה, ואנו, מי יותר ומי פחות, נחשפים לגל השנאה והתיעוב האופף את מדינת תל-אביב, אל מול התורה ושומריה, למול דף הגמרא הקדוש שלנו.

עלינו למלאות מצברים של שמחה פנימית ואמיתית על כך שהקב"ה קרבנו לפני הר סיני. על כך שאנו מחזיקים את העולם בתורתנו ובמעשינו. בכך שכל ילד יהודי שאומר "שמע ישראל" ו"אמן יהא שמיה רבא", שווה פי מיליארד מכל האחרים. המשכורות שלנו רחוקות מהעשירון העליון, אך אנו מאושרים, באמת ובתמים, הרבה יותר מהם. אנו לא חברה מושלמת בתכלית השלימות, אך אנו מושלמים פי אלף יותר מכל חסרי הכרת הטוב לבוראם. מחשבותינו אינם מחשבותיהם, מעשינו אינם מעשיהם. אפילו החלומות שלנו גבוהים יותר, מרוממים יותר.

גם השנה, בסיומו של ליל שבועות מאושר, ננשק באהבה גדולה את הגמרא הגדולה, או את ספר ה"תיקון ליל שבועות" הקדוש. נעצום עיניים ונלחש, באהבה אין סופית לנותן התורה, "**ברוּךְ אתּה... אשׁר בּחר בּנוּ מכּל העמּים ונתן לנוּ את תּוֹרתוֹ**". ואז נבקש מאבא שלנו ש"**יפתּח לבּנוּ בּתוֹרתוֹ. וישׂם בּלבּנוּ אהבתוֹ ויראתוֹ ולעשׂוֹת רצוֹנוֹ ולעבדוֹ בּלבב שׁלם**".

נעשה ונשמע

/ הרב יעקב הלוי פילבר

על הקדמת נעשה לנשמע אמרו בגמרא (שבת פח ב): "מאי דכתיב: 'כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים' - למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך: מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע'." מאמר זה מציב בפנינו כמה שאלות: מהו הדמיון של הפרי הקודם לעליו להקדמת נעשה לנשמע, ובכלל מהו היתרון של הקדמת נעשה לנשמע. וטרם נשיב על שאלות הללו נקדים להביא את האמור בקבלת התורה, שבתחילה כתוב: "ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו : כל הדברים אשר דבר ה' נעשה". (שמות כד ג) ואילו אחרי זה כתוב: "ויכתב משה את כל דברי ה'..." (שם, ד) "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (שם ז). ויש להתבונן על הסדר של התורה, למה הוצרך משה לספר להם תחילה את הדברים בעל פה, ואח"כ לשוב לקרוא להם את הדברים מן הכתב? ועוד יש להבין מדוע על הדברים שנמסרו להם בע"פ כתוב בתורה: "ויען כל העם קול אחד", ואילו על הדברים שבכתב לא נאמר קול אחד אלא "ויאמרו כל אשר דבר ה'". ומדוע על הדברים שבע"פ אמרו רק "נעשה" ואילו על הדברים שבכתב אמרו: "נעשה ונשמע".

על השאלות הללו משיב הראי"ה (בדרוש השבעה עשר בספרו 'מדבר שור') על פי הכתוב: "התורה והמצוה", שדרשו חז"ל: "'התורה' - זו תורה שבכתב, 'והמצוה' - זו תורה שבעל־פה". (ברכות ה א) ומדבריהם משמע שהתורה שבעל־פה מכוונת לשמירת המעשה, ואילו תורה שבכתב מכוונת לידיעת התורה, וששני חלקי התורה, שבכתב ושבעל־פה, הם יחד שלמות מוכרחת. והנה יש הבדל בין ידיעת התורה בשביל התכלית המעשית לידיעת התורה מצד מעלת שלמות ידיעת התורה עצמה ותלמודה. כי בידיעת התורה למעשה, התנאי העיקרי בה שיכוון את האמת, שלא יורה חס ושלום שלא כהלכה שיכשיל בכך את עצמו ואת זולתו. ואילו על ידיעת התורה מצד הלימוד בלבד, כבר אמרו חז"ל: "אפילו עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון 'ואהבת', 'ואייבת', עליו הכתוב אומר: 'ודילוגו עלי אהבה'." (שיהש"ר פ' ב)

והנה לכוון ידיעה ברורה בתורה, להורות חוקי ה' למעשה, ודאי לכך דעה שלימה ורחבה מאד, וכן דרוש לכך עמל גדול בתורה, דבר שאי אפשר שהעם כולו יהיה ראוי לידיעת התורה הזו של הלכה למעשה. על כן לתכלית הזו ניתנה לישראל תורה־שבעל־פה, כמו שאמרו חז"ל: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל־פה, שנאמר: 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית'." (גטין ס ב) ומאחר שחלק זה של התורה שניתן לישראל בעל־פה, אי אפשר לזכות בו כי אם אחרי עמל גדול ושימוש חכמים, והקושי הזה הוא המבטיח שמירה לחלק המעשי. שאילו התורה שבעל־פה היתה ניתנת בכתב, כי אז כל מי שיודע קרוא היה קופץ להורות הלכה למעשה כפי הנראה לו בהבנתו השכלית, מראיה שטחית בעלמא לפי השעה. ובאמת מי שלא עמל בתורה והתחכם בה כראוי, אי אפשר לו לדעת דבר ברור למעשה. על כן ניתנה לישראל

תורה־שבעל־פה, שממנה למעשה תוצאות, בעל־פה, כדי שהזוכים בה יהיו דוקא החכמים העמלים בתורה ועוסקים בה תמיד, כי רק המה ידעו משפט איך להורות ממנה למעשה. כך שבאמצעות התורה־שבעל־פה ישמר כראוי מעשה המצוות, כי בדרך הזו יקיימו את המצוות רק על פי דברי החכמים, כמו שהתורה עצמה ציותה: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

ברם עם רוב התועלת שיש לשמירת המעשה בנתינת התורה בעל־פה , יש בה גם מגרעת שהיא מצמצמת את התרחבות ידיעת התורה בהמון, בציבור הרחב של האומה, על כן למלא חסרון זה ניתנה לנו גם תורה שבכתב, כדי שכל מי שירצה לזכות בידיעת התורה לפי ערכו יוכל לזכות בה, כי לענין מצות תלמוד תורה אפילו אם אינו מבין כראוי מכל מקום מצוה היא, כמו שאמרו חכמינו: "ליגרס אניש . . . ואע"ג דלא ידע מאי קאמר" (ע"ז יט א). על כן היתה צריכה להיות בישראל קבלת תורה כפולה, קבלת עול תורה־שבעל־פה לענין הקיום המעשי של המצוות, שיהיו נעשות על פי דעת חכמים המצוינים, ועם זאת קבלת תורה־שבכתב לעניין ידיעת התורה לכלל העם.

פרשת נשא

ושמו את שמי על בני ישראל

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בפגישה המפורסמת של דוד בן־גוריון עם החזון־איש, שאל ראש הממשלה את החזון־איש: כיצד נוכל אנו החילוניים והדתיים להמשיך לחיות כעם אחד למרות חילוקי הדעות? על כך השיב לו החזו"א בדברי הגמרא (סנהדרין לב ב): "שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זה בזה, עם עוברות שתיהן טובעות, בזה אחר זה שתיהן עוברות, תדחה שאינה טעונה מפני הטעונה" (בשיח הציבורי במקום "ספינה" השימוש הוא "עגלה ריקה ועגלה מלאה"). הדמוי הזה שהחברה החילונית היא "ספינה שאינה טעונה", מעלה את חמתם של אנשים רבים, הרואים עצמם נפגעים כאילו אין בחייהם החילוניים ולא כלום. ועל הדימוי של החזו"א אנו יכולים לומר את אשר אמרו תלמידי רבי יוחנן בן זכאי לרבם: "רבינו, לזה דחיתו בקנה, לנו מה אתה אומר?" שהרי חז"ל עצמם אומרים לנו: "חכמה בגויים תאמין", ועל הכתוב: "יפת אלקים ליפת" דרשו: "יפייפותו של יפת באהלי שם", והנביא יחזקאל קובל על ישראל: "וכמשפטי הגויים אשר סביבותיכם לא עשיתם" ופירשו חז"ל: "כמתוקנים שבהם לא עשיתם", ומפירושם משמע שיש קובלנא כאשר ישראל אינם עושים כמתוקנים שבאומות העולם. וכן אמרו: הרואה חכם מחכמי העולם מברך: "שנתן מחכמתו לבשר ודם". נמצא מדבריהם שגם מחוץ למחנה ישראל העולם אינו ריק ואפילו יש מה לאמץ ממנו.

ארבעים שנה קודם השיחה הנ"ל נשאל הראי"ה קוק שאלה דומה ועליה הוא משיב תשובה שלכאורה דומה אך למעשה שונה, וכך כתב הראי"ה: "ומה שכתבת על דברי בעניין החופשים (החילוניים), אבאר לך: כוונתי היא, שיכולים להסביר להם גם כן, כי מה שנתקיימה האומה עד כה על ידי קיום המצוות אנו רואים בעדות של ניסיון, שאי אפשר להכחישו, ואם אפשר שתתקיים (האומה) היא ורוחה בלא קיום התורה, לפי ידיעתנו הוא דבר נמנע. אבל גם אם ניתן להם טעותם (שהאומה יכולה להתקיים בלא תורה) לא יוכלו לומר שקנו על זה ניסיון ארוך, השוקל כאותו הניסיון הבטוח שלנו, אם כן להכניס בסכנה קיום האומה, החביבה גם להם לפי דברם, הוא רשע וכסל." (אג' פט) לפי טיעונו של הראי"ה, חסרונה של הספינה החילונית הוא לא שהיא ריקנית, אלא שהמטען שיש בה אינו יכול להוות אלטרנטיבה להבטחת הקיום הנצחי של האומה.

את דברי הראי"ה ניתן להבין על פי דברי הגמרא (ברכות סא ב) על פסוס בן יהודה שמצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה, אמר לו: עקיבא, אי אתה מתייירא מפני המלכות? השיב לו ר"ע: אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם, אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות, לא פקח אתה אלא טיפש אתה, ומה במקום חיותנו אנו מתייראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה - אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה: 'כי הוא חייך ואורך ימיך' כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה". והנה אין הדגים טוענים כי היבשה הוא מקום ריק שאין בו תרבות, אדרבא במובנים מסוימים עלינו להודות שהחיים שעל היבשה הם תוססים ומלאי פעילות יותר מאשר החיים בנהר, אלא שאין הם יכולים להבטיח חיים לדגים. אותו הוויכוח צריך להיות גם בין שומרי אמוני ישראל לאחינו המבקשים תרבות חדשה לחברה הישראלית העכשווית, האם התרבות החדשה ביכולתה להבטיח לאורך ימים את קיומו העתידי של העם היהודי על אדמות, כאשר הניסיון ההיסטורי וגם העובדות של היום מורים שההתנתקות מחיי תורה ומצוות הביאו להתבוללות. ועל כן להבטחת קיומה הנצחי של האומה אמרה התורה: "ושמו את שמי על בני ישראל" ואז יזכה ישראל לברכת הנצח "ואני אברכם".

שו"ת קיץ הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת אפרים מרגלית, רעננה: בשבת האחרונה (פרשת 'בהר בחקותי') היה קצת בלבול אצלנו בבית הכנסת... הרי נוהגים שהבעל קורא עולה לתורה לעלייה של הקללות, אך הבעל הקורא היה 'לוי', והעלייה של הקללות יצאה בעליית 'ששי'. לא ידענו מה לעשות...

כמו כן, אשמח אם הרב יוכל לבאר את פשר המנהג של אמירת 'חזק וחזק ונתחזק' בסיום חומש, והאם העולה לתורה גם כן אומר זה או לא, כי שמענו בזה דעות חלוקות.

תשובה: אכן המנהג הנפוץ לפחות בקרב האשכנזים שה'בעל קורא' עולה לתורה לעליית ה'קללות' הן בפרשת בחקותי, והן בפרשת כי תבוא[א].

גם כאשר בעל הקורא הוא כהן או לוי, יש לסדר את העליות בסדר שונה כדי שהבעל קורא יהיה העולה לתורה בעת קריאת הקללות, ולמשל בשנה שבה פרשת 'בחקותי' היא פרשה בפני עצמה (ועליית הקללות באופן רגיל היא עליית 'שלישי') הבעל קורא שהוא כהן עולה לתורה לעליית כהן, וקורא עד לאחר הקללות (עד 'רביעי') ולאחר מכן מחלקים את הנותר לעוד ששה עולים[ב].

ואם הוא לוי, מעלים כהן לעלייה ראשונה, לעליית 'שני' מעלים את הבעל קורא שהוא לוי, וקורא את כל 'שני' ואת כל 'שלישי' ואת הנותר מחלקים לעוד חמישה עולים.

השנה (תשע"ז) שפרשות בהר ובחקותי הן מחוברות, כותב ה'משנה ברורה' לעשות עצה אחרת[ג], והיא לעלות ששה עולים כבר בפרשת בהר (כאילו פרשת בהר היא פרשה יחידה) ובעליית 'ששי' לחבר את הפרשיות, כלומר לקרוא מ'ששי' של 'בהר' עד 'שני' של 'בחקותי', ל'שני' של 'בחוקתי' נעלה עולה נוסף (וזו כבר עליית 'שביעי') ונקרא לו עד 'שלישי' של 'בחקותי', ואז לעלייה זו שהיא עליית הקללות, יעלה הבעל קורא כאחרון, שהרי מותר לכהן או לוי לעלות כ'אחרון' אף לפי מנהג האשכנזים[ד].

אמנם עצה זו נכונה רק אם יהיו ב' כהנים בבית הכנסת, שאז כהן אחד יוכל לעלות לעליית 'כהן' והבעל קורא שהוא הכהן השני יעלה לעליית 'אחרון חזק'.

אך אם יש בבית הכנסת רק כהן אחד והוא הבעל קורא, אין ברירה אלא שהוא יעלה לעליית 'כהן', ויקרא את כל פרשת 'בהר' עד סוף הקללות בפרשת בחקותי, ולאחר מכן יחלקו את הנותר לעוד ששה עולים, ועיין בהערה תוספת ביאור[ה].

ומעתה לעניין מנהג אמירת 'חזק חזק ונתחזק': הנה כתב הרמ"א[ו] שנוהגים לומר בכל פעם למסיים לקרוא בתורה - 'חזק', והסמיכו מנהג זה ממה שנאמר ליהושע 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך' וכן נאמר שם 'חזק ואמץ', ומכאן רואים שמי שמחובר לתורה יש לומר לו 'חזק'!

וכמה הסברים נאמרו בטעם מנהג זה, או משום שהתורה מתשת כוחו של אדם, ולכן צריך לברך ולאחל לעולה לתורה שיתחזק, או על פי דברי הגמרא בברכות[ז] שדברי תורה תמיד צריכים חיזוק, ועוד[ח].

ואכן אנו נוהגים לומר לעולה לתורה לאחר עלייתו 'יישר כח' או כפי הנהוג לומר אצל הספרדים 'חזק וברוך'.

המנהג שכל הקהל כולו אומר יחד 'חזק' בסיום אחד מחמשת חומשי תורה, מקורו מורכב מדברי האבודרהם והלבוש גם יחד, שהנה ברמ"א המובא לעיל, לא משמע בהכרח שהכוונה לאחל זאת רק למסיים את התורה בשמחת תורה או את החומש, וכן לא משמע בהכרח שהכוונה לומר זאת כל הקהל ביחד, אמנם בלבוש[ט] כתב שבשמחת תורה כשמסיימים את התורה עונים כל הקהל ואומרים בקול רם 'חזק', ובאבודרהם[י] מביא שהמנהג הנ"ל לומר למסיים 'חזק' נהגו אותו בספרד רק כשמסיימים כל ספר וספר מחמשי התורה.

ובכמה ספרים[יא] מובא המנהג לומר ג' פעמים 'חזק' ועולה בגימטריא 345, שהוא גימטריא של '**משה**' רבינו נותן התורה.

וכיום הנהוג לומר הוא 'חזק חזק ונתחזק' וכנראה הוא על פי לשון הפסוק[יב] 'חזק ונתחזק בעד עמינו ובעד ערי אלוקינו וה' יעשה הטוב בעיניו' ואופן האמירה הוא שהבעל קורא מסיים את הקריאה בתורה במנגינה מיוחדת, הקהל עומד על רגליו ואומר בקול רם 'חזק חזק ונתחזק', הבעל קורא חוזר ואומר 'חזק חזק ונתחזק' ולאחר מכן העולה לתורה מברך את ברכת 'אשר נתן לנו תורת אמת'.

והנה העירו הפוסקים[יג] שהעולה לתורה עצמו אין לו לשתף עצמו עם הציבור באמירה זו, וזאת משום שתי סיבות:

א) משום חשש 'הפסק', שהרי העולה לתורה צריך לברך לאחר הקריאה, ואם כן אינו יכול להפסיק בדיבור שאינו מחויב בין הקריאה לברכה, מה שאין כן הקהל והבעל קורא.

ב) מאחר וכל מטרת אמירה זו היא לאחל לעולה לתורה 'חזק' אם כן אין כל עניין שהוא גם כן יאמר זאת ויאחל לעצמו בלשון נוכח 'חזק'...

והנה לפי הטעם השני היה אפשר שהעולה לתורה יאמר רק 'ונתחזק' מאחר שבאמירה זו כולל עצמו עם הציבור[יד], או שיענה לעומת הציבור ויאמר להם לאחר אמירתם 'ברוכים תהיו' או 'חזקו ואמצו גם אתם[טו]', אולם מאחר ויש לחוש ל'הפסק' אין לעולה לתורה לומר קודם ברכתו שום אמירה.

אולם כמדומה שרק אצל ציבור המדקדקים מקפידים על כך, אך בקרב עמך ישראל לא מקפידים על כך[טז], וכנראה מחמת חוסר ידיעה, אבל כבר כתבו הפוסקים שאין להרעיש העולם בשביל כך, ויש מקומות שנוהגים שעולה לתורה אומר זאת אף לכתחילה[יז], וכנראה שלא חששו ל'הפסק' מחמת כמה טעמים (עיין בהערה[יח]) ולטעם השני לא חששו מאחר ויש לפרש שהעולה לתורה אומר זאת לבעל קורא, שגם הוא היה מחובר לתורה וגם הוא זקוק לברכה זו.

ומעתה אם נחבר כעת את שני נידוני התשובה גם יחד, באופן שהבעל קורא עולה לתורה לעליית 'חזק', נראה שיש יותר עניין להקפיד שהעולה לתורה לא יאמר עם הקהל 'חזק חזק ונתחזק', דאף אם לא נחשוש משום הפסק, מכל מקום במקרה כגון זה שהעולה לתורה הוא גם הבעל קורא, אם כן למי הוא מאחל 'חזק'? הרי הוא גם הבעל קורא וגם העולה לתורה, ואם כן אין שום טעם לאמירה זו.

ולפי מה שנהוג שהבעל קורא חוזר ואומר אחר הציבור 'חזק חזק ונתחזק' במקרה כגון זה, אין לו לחזור ולומר, אלא רק הציבור יאמר זאת, ולאחר אמירתם יברך מיד ברכת 'אשר נתן לנו תורת אמת'.

אולם יותר נראה לי לומר שהמנהג לומר 'חזק חזק ונתחזק' בסיום ספר מחמשת חומשי תורה, ביאורו שכל אחד מהציבור מאחל

לעצמו ולשאר הקהל 'חזק חזק ונתחזק' שהרי כל הציבור זוכה כעת לסיים את החומש, ואין זה דומה למנהג המובא ברמ"א לומר לעולה לתורה 'חזק' ששם אכן מדובר באמירה פרטית לעולה לתורה שסיים כעת את עלייתו לתורה, אולם בשבת שאנו זוכים לסיים ספר מחמשת חומשי התורה, כולנו נחשבים כמסיימים את התורה כשם שבשמחת תורה השמחה היא לכלל ישראל שסיימו את התורה, וייתכן שמשום כך גם נהגו לומר 'חזק חזק **ונתחזק**', ולכן אם אין אנו חוששים ל'הפסק'[ט] אין מניעה שהעולה לתורה יאמר זאת גם באופן שהוא הבעל קורא, מאחר ויש טעם וריח לאמירה זו מפי העולה לתורה גם במקרה כגון זה וכפי שהתבאר, והנח להם לישראל.

א - וכמבואר במשנה ברורה סימן תכ"ח ס"ק י"ז (ועיין שם גם מנהג לתת לשמש בית הכנסת ששוכרים אותו לשם כך) ובמגן אברהם מובא גם מנהג לתת עליה זו לחכם או לרב וכמדומני שכן נוהגים אצל חלק מקהילות הספרדים.
ב - משנה ברורה שם.
ג - בביאור הלכה שם ד"ה 'בפסוקים שלפניהם'.
ד - וכן יש לעשות בפרשת 'כי תבוא' לסדר את העליות באופן כזה שעליית הקללות תהיה עליית 'אחרון' כמבואר במשנה ברורה שם.
ה - הסיבה שלכתחילה אנו מעדיפים לעלות את הבעל קורא שהוא כהן או לוי לעליית 'אחרון' הוא כדי שנוכל לחלק עד כמה שאפשר את העליות בצורה מאוזנת בין שתי הפרשיות, ומשום כך תמיד כשיש שתי פרשיות מחוברות אנו מחברים את הפרשיות בעליית 'רביעי' כמבואר במשנה ברורה סימן רפ"ב ס"ק ה', ולכן כתב הבה"ל שכאשר פרשיות 'בהר ובחקותי' מחוברות והבעל קורא כהן או לוי יש לסדר לו את עליית 'אחרון' כדי שכך החלוקה תהיה לפחות שש עליות בפרשת 'בהר', ושלוש עליות בפרשת 'בחקותי', אבל באופן שהבעל קורא הוא כהן ואין כהן אחר בבית הכנסת אין ברירה ויש לבעל קורא לקרוא את כל פרשת בהר עד סוף הקללות, ואע"פ שרק עלייה אחת תהיה בפרשת 'בהר' מכל מקום אין זה מעכב כמבואר בבה"ל בסימן קל"ה ד"ה 'קריאת הפרשה', ובכה"ג אין ברירה.

ו - סוף סימן קל"ט.
ז - דף ל"ב עמוד ב' עיין שם.
ח - עיין כל הטעמים בספר 'ארחות חיים' ספינקא, סוף סימן קל"ט.
ט - סימן תרס"ט.
י - סדר תפילת שחרית של שבת.
יא - עיין אליהו רבא סימן תרס"ט אות י"ח, מאור ושמש סוף פרשת ויחי, וליקוטי חבר בן חיים ח"א דף כ"ט בשם החת"ס ז"ע (ובאליהו רבא שם משמע שהכוונה שהקהל אומרים 'חזק' פעם אחת, והבעל קורא חוזר אחריהם ואומר 'חזק' והקהל עונים אותו, ואומרים שוב 'חזק', ובכך אומרים 'חזק' ג' פעמים)
יב - שמואל ב' פרק י' פסוק י"ב, ומובא בגמ' בברכות דלעיל.
יג - לוח לארץ ישראל (שמחת תורה, וכן פרשת ויחי) שו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן ר"ב, שו"ת משנה הלכות חלק ז' סימן כ"ח, וחלק ח' סימן י"ח ועוד (עיין פסקי תשובות סימן קל"ט אות י"ז)
יד - כן הציע בשו"ת משנה הלכות חלק ח' סימן י"ח.
טו - כן מביא בשו"ת משנה הלכות חלק ז' סימן כ"ח.
טז - עיין שו"ת משנה הלכות שם שמנהג העולם לאמרו ואולי הוא משום חוסר ידיעה, ובלוח ההלכות והמנהגים (שמחת תורה תשע"ז הערה 724) כתב שהגרא"י זלזניק זצ"ל העיד על הגרח"ר בעננים זצ"ל שאמר חזק בשעה שעלה לתורה.
יז - בלוח דבר בעתו ויחי תשע"ז כתב שכן הוא מנהג חב"ד.
יח - הנה בשו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן ר"ב כתב שאין לעולה לומר זאת רק משום הטעם השני ולא הזכיר כלל חשש של הפסק, וכן מבואר לעיל שהגרז"ר בעננים זצ"ל אמר חזק בשעה שעלה לתורה ומוכח שלא חשש להפסק, ובכן בשו"ת משנה הלכות חלק ח' סימן כ"ח צידד לומא שאין זה הפסק, ויש לצדד בזה כמה טעמים, א' שהוא הפסק לצורך מאחר שנהגו כן ב' שהוא מעניין הקריאה, ג' שהוא לאחר גמר הקריאה, וכבר מצאנו בדברי הפוסקים שדנו לגבי נידון דומה והוא אמירת 'סימנא טבא' על ידי חתן בראשית קודם תחילת הקריאה לאחר ברכת הקריאה, עיין שו"ת רב פעלים חלק ג' אורח חיים סימן מ"ב מש"כ בזה וכן בשו"ת יבי"א חלק י' אורח חיים סימן נ"ג, ומה שדנו שם גם למנהג לומר 'אללה אכבר' לאחר ברכת השחיטה קודם השחיטה, וזאת משום שרק כך יסכימו הישמעאלים לקנות את הבהמות מיד היהודים אם ימצאו טריפות, עיין שם. ואגב דאיירינן בהכי אוסיף על דרך החידוד, מה שסיפר הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א בשיעור השבועי מוצ"ש פרשת 'אמור' תשע"ז שבא אליו מנהל בתי הדין השרעי, וביקש שיברך אותו שיהיה קאדי. הרב שאל אותו, אם אפשר, לפי דתם, שהשוחט יאמר 'אללה אכבר' ואחר כך יברך? והוא ענה לו: 'זה הפסק...'
יט - לפי מה שהתבאר לעיל הערה 18.

סיפור לשבת

חלומות אמת ידברון

/ הרב חנוך חיים וינשטוק

יושב לו מנחם מנדל שיינין מטובי הבחורים שבישיבת כנסת ישראל-חברון בביתו של מרן ה"אלטער" מסלבודקא [הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל זי"ע מנהלה הרוחני של הישיבה] ושומע אותו מברך בכוונה גדולה, ברכה מעין שלוש. שפתיו היו רוחשות אבל ניכר היה כמה מאמץ הוא משקיע בכל מילה שיוצאת מפיו הקדוש. מתעמק הוא בכל מילה ומונה אותה כסופר מעות. אין זו הפעם הראשונה שמנחם מנדל שומע אותו

המשך בעמוד הבא...

מברך, אבל בכל פעם... כאילוזוהי הפעם הראשונה. כי להיות תלמיד אצל האלטער זו עבודה שלמה. ידוע האלטער עד כמה כל תנועה שלו צריכה תלמוד, כמה יראת שמים והתבוננות ניתן להשיג דרכה, כמה מעלות טובות, ורכישת דרגות במדרגות האדם השלם, ניתן לרכוש באותם רגעים. הלכך כל פעם שנזדמן הוא לבית הסבא, יודע הוא כי עבודה רבה לו, וניתן להבחין כל פעם בעוד נקודה חדשה. ואכן אוזניו שהיו כרויות היטב, קלטו את האלטער אומר לאחר "לשבוע מטובה" ו...הוא מוסיף באמצע נוסח לא נהיר כלל ...ועל ברית ותורה שנתת לנו. מאי האי, מהיכן זה נלקח?

כתלמידו החביב של האלטער פנה אליו ושאלו מהי ההוספה הזאת עליה לא שמע מעולם. אמר לו האלטער, ראיתיה לאחרונה במחזור ויטרי [לרבנו שמחה תלמיד רש"י] וכך היא הגירסא הנכונה שצריך לאמרה, על כן אני אומרה, ותוך כדי הוסיף ואמר לו באידיש: "און איהר קענט אויך פירן אזוי" [גם אתה יכול לנהוג כך] ראה בכך מנחם מנדל הוראה מאת רבו, ומאותו יום והילך אימצה, ולא זז לחבבה כי כך הורה הרבי.

זכה אותו מנחם מנדל לגדול בתורה, ונודע בשערים כאחד מגאוני הזמן, שמו הלך למרחקים כגאון גדול וצדיק נשגב, איש מורם ובר מעלה, וזכה לבנים ובני בנים גדולי תורה ויראה שהולכים בעקבותיו ונודעים בשמם, איש איש ומעלותיו. אחד מבניו, הגאון המפורסם רבי נחום שייניו שליט"א [דיין חשוב מתל אביב] התמנה להיות ממלא מקומו בבית הכנסת "חניכי הישיבות" [שימש במקום כרב עד ליום פטירתו בשנת תשל"ו]. אחד השיעורים שמסר היה בליל שבת אחת, במשניות מסכת ברכות [פרק ג' משנה ג'] המשנה דנה בדין הנשים אם הן חייבות בברכת המזון, ואם חיובן הוא מדאורייתא או מדרבנן [משום שאינן לא בברית ולא בתורה] תוך כדי שהזכיר את העניין של ברית ותורה עלה ברעיונו לספר ללומדי בית המדרש על מנהגו החביב של אביו זצ"ל להזכיר את "ברית ותורה" בברכת מעין ג' כפי ששמעו מפה קודשו של מרן הסבא מסלבודקא זי"ע, שנהג כן על פי המחזור ויטרי. הוא לא גמר את המשפט והשומעים למדנים חשובים ותלמידי חכמים מובהקים שאהבו לשמוע את שיעוריו המרתקים, כששמעו את החידוש המעניין, החלו לדון בו בהרחבה, אך בכך לא תם הסיפור. במוצאי שבת ניגשו אליו מספר אברכים ממתפללי בית הכנסת והחלו לדון עמו שוב בעניין, אחד מהם אחז בידו את המחזור ויטרי ושאלו איפה נמצא הנוסח הזה, הוא כבר חקר ותר בו רבות, אם הוא בהלכות הסעודה או בהלכות ברכות הנהנין[המקומות השייכים לעניין] ולא מצא רמז קל לנוסח הזה.

רבי נחום נבוך, מעולם לא בדק בעצמו את הגירסא במחזור ויטרי, נאמן היה עליו אבא זצ"ל ששמע כן מפי מורו ורבו, ואין בודקים מן המזבח ולמעלה. על נוסח זה גדל כל ימי חייו וכדבר המובן מאליו היה לו, ולפיכך לא בדק את העניין מבפנים. אבל עתה שעוררו זאת, אי אפשר להתעלם, ועליו לבדוק את העניין לרגל ההערות שהועלו. רבי נחום לקח את המחזור והחל לבדוק בו אך צלל במים אדירים ולא העלה דבר. הצטער רבי נחום על כבוד האלטער ואביו המנוחים. לא היה ספק בלבו כי ישנה כזו גירסא. לא יעלה על הדעת כי האלטער טעה חס ושלום בעניין, ואם הדברים נאמרו, ואביו שהיה גאון עצום בזכות עצמו, וכל חייו נהג עצמו, ולא עוד אלא פרסם הדברים ברבים, וכבר עברו מאז עשרות שנים, ולא התעורר פקפוק בדבר. אם כן חייבת להימצא הגירסא הזאת, אבל משום מה נעלמה ההלכה ופותר אין. חלשה דעתו ולא מצא נוחם לנפשו, הוא היפך בדברים ובדק בביתו שוב ושוב, עד שהחלה נפשו על כך. שלושה ימים נצטער רבי נחום ולא מצא מנוח לנפשו, כבוד האלטער וכבוד אביו היו יקרים בעיניו מאד, ולא יכול היה להשית עצות בנפשו היאך נעלם דבר. מה יאמרו הבריות... טעה בדבר משנה?!

ומשמים ריחמו, לאחר שני לילות טרופי שינה, נפלה עליו שינה עמוקה מאד בלילה השלישי, ובחלומו רואה הוא את אביו עומד על ידו ודמותו מאירה וזוהרת כימי חיותו, כה חי המראה ומוחשי, עד שנשכח ממנו כי זה זמן כבר "שוכן עפר" הוא. התרגש רבי נחום לראות את אביו, וגעגועים עזים היו בלבו, הוא ניגש אליו והחל לשוחח עמו על נושאים חשובים שהיו בלבו, לאחר מיכן העלה בפניו את הקושיא הגדולה, היכן נמצאת הגירסא עליה כה דובר. זה מספר ימים שמספר תלמידי חכמים כולל הוא תרים ובודקים את הגירסא הנ"ל ולא מוצאים אותה. שמע אביו ונתחייך, הוא הראה לו על אדם מכובד בעל הדרת פנים שעמד לא הרחק ממנו, שאל אותו היכן הגירסא, הוא יודע היכן היא נמצאת, ובמילים אלו נעלם ואיננו. כשניעור רבי נחום משנתו הבין שהכול חלום. אבל איזה חלום זה היה, הוא לא דמה ליתר החלומות, לא היו בו מיני הזיות ודברים חסרי פשר וכפי שבאים כך הם נעלמים. גם חלום שנראה מוחשי, כאשר קמים בבוקר נשכחים הדברים, ולא זוכרים מהם מאומה, ונעלמים הם מהתודעה כלא היו. אך הפעם לאחר שניעור משנתו זכר כל פרט, הכול היה מונח לפניו לפרטי פרטים, כאלו היה זה במציאות. הוא זכר היטב את הרב שעמד ליד אביו, דמותו צפה מחדש בזיכרונו, הוא הכירו משכבר ימים. היה זה הרה"ג רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א [תלמיד חכם מפואר מחשובי תלמידי מרן האדמו"ר בעל ה"אמרי חיים" זיע"א מויזניץ, ומשמש כיום כרב חסידי מכנובקה בלונדון], שהתגורר לא הרחק מביתו. כשיצר איתו קשר סיפר לו את כל השתלשלות הדברים ואת החלום. הגרא"ד פרידמן נותר המום לשמע הסיפור. לאחר מחשבות רבות אמר לו, תראה עד כמה שאני משיג בעניינים הללו, נראה לי כי החלום הוא חלום אמת. וראה איזה פלא יש כאן, אם היה הסיפור הזה מתרחש לפני ימים אחדים הייתי נותר נבוך כמוך, אם היית פונה אלי ושואל אותי, האם שמעתי אי פעם על נוסחה כזאת במחזור ויטרי? הייתי משיב לך על כך בשלילה, עד לאחרונה לא ידעתי על נוסחה זו בויטרי. ברם ממש בתקופה האחרונה, עיינתי בספר ליקוטי מהרי"ח [מהגאון הצדיק רבי ישראל חיים פרדימן זצ"ל אב"ד ראחוב] וראיתי שכתב בהלכות ברכת הנהנין את הגירסא הזאת, וציין לעיין במחזור ויטרי [חלק ב' סימן נ"ט הלכות ליל הסדר]. את המקום הזה לא חיפש איש, וכי למי יעלה על הדעת כי את הנושא הזה יטמין בעל המחזור בחלק זה? רבי נחום הסמיך חיפוש לשמיעה וחיפש את המחזור ויטרי בהלכות הללו ומצא את הנוסח המדויק... לאכול מפריה ולשבוע מטובה, ולהודות לך עליה ועל ברית ותורה שנתת לנו. רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך וכו' [ואח"כ כתב] ברית ותורה צריך להזכיר בה כברכת הארץ.

[פורסם ב"אספקלריא"]

*מקורות: בספר בירור הלכה לג"ר ר' יחיאל אברהם זילבר זצ"ל בן הגאון רבי מיכל זילבר זצ"ל הביא ג"כ שכך נהג הסבא מסלבודקא כפי שהעיד תלמידו רבי מנדל שיינין זצ"ל. עובדה זו סופרה ע"י הרה"ג רבי אביש האגר שליט"א ראש כולל פאפא בירושלים, והוא שמעה מבעל המעשה עצמו הגאון רבי נחום שיינין שליט"א.

שביבים / שאול שיף

תיקון ליל שבועות

"כף החיים" (חיבור הלכתי, שנכתב בידי הרב יעקב חיים סופר, ונחשב לאחד מחיבורי ההלכה המרכזיים והחשובים לציבור הספרדי) כתב, שעל פי הזוהר והאריז"ל יש לומר בליל חג השבועות את סדר 'תיקון ליל שבועות', וכן כתבו ה"דרך החיים" (הרב יעקב זצ"ל אב"ד ליסא יע"א בעהמ"ח ספר חוות דעת, נתיבות המשפט ושארי חיבורים) וה"יסוד ושורש העבודה" (הרב אלכסנדר זיסקינד מהוראדנא), וכך נהג החתם סופר, ואמר את 'תיקון' יחד עם כל תלמידיו, וכך נהג גם האדר"ת (הרב אליהו דוד רבינוביץ' תאומים.היה רבן של הערים פוניבז' ומיר שבליטא ובסוף ימיו רבה של ירושלים. חותנו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל). מאידך, ב"חוק יעקב" (רבי יעקב ריישר, ידוע גם כ-יעקב בּקוֹפן, מרבני גליציה), כתב שאמירת ה'תיקון' נועדה בעיקרה עבור אלו שאינם לומדי תורה, אך הלומדים יעסקו כל אחד בענינו.

בנוגע ללימוד משניות - השל"ה ובן דורו בעל ה"יוסף אומץ" כתבו שיש לעסוק בו לאחר לימוד תורה שבכתב, אך לדעת החיד"א וה"בן איש חי" אין נכון ללמוד משניות בלילה זה; ובשו"ע הרב ובישועות יעקב כתבו, שעיקר העיסוק בלילה זה יהא בתורה שבעל פה. וב"אור לציון" כתב שאף מי שחשקה נפשו בתורה שבעל פה יאמר תחילה את ה'תיקון', אך תלמידים הלומדים בישיבה יעשו כהוראת רבותיהם.

הבעש"ט: שימושו בשמות הקדושים

עניינו של מורנו הבעל שם טוב היה לגלות אלוקות בעולם, ולא השתמש בשמות הקדושים. הוד כ"ק אאזמו"ר ה'צמח צדק' אמר: אלה האומרים שמורנו הבעל שם טוב השתמש בשמות הקדושים - טועים, שכן יהודי בכלל המתנהג על פי תורה בכוחו לעשות גם את העולם על פי תורה וביחוד מי שהוא עצמו תורה. אך, זה בנוגע להצלה פרטית, ואילו בעניין של הצלת רבים זקוקים לתפילה של רבים, ולצורך הצלת הכלל השתמש לפעמים בשמות הקדושים, וגם זאת לא בביטוי השמות בדיבור כי אם בכוונת השמות. שכן, בשמות הקדושים ישנן כידוע שלש מדריגות: מחשבה דיבור ומעשה. ומורינו הבעל שם טוב השתמש לפעמים בשמות הקדושים לצורך הצלת הכלל, וגם אז רק בכוונת השמות. אך עיקר עניינו של מורנו הבעל שם טוב היה לגלות אלוקות בעולם.

(האדמו"ר הריי"ץ זי"ע / אחרון של פסח תש"ד)

כפה עליהם הר כגיגית

בגמרא שבת (פ"ח ע"א) איתא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית. נראה לפרש בדרך רמז בס"ד שהנה "כפה" ר"ת: "כ'סף פ'רנסה ה'רבה". היינו שכפה הקב"ה על ישראל שהם צריכים שיהיה להם כסף ופרנסה הרבה, כדי שיוכלו לקיים כל מצוות התורה בהידור רב, ולכן צריך שיהיה פרנסה בשפע. אמן כן יהיה רצון.

(הגה"ר גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א)

ויחן שם..."כאיש אחד בלב אחד"

רבי יצחק מנחם וינברג הלא הוא האדמו"ר מטולנא שליט"א, דיבר באחת משיחותיו על פרשת השבוע [שנת תשס"ו], על חשיבות האחדות. בסופה סיפר על אסון שאירע, מצמרר ממש, בגין אטימות הלב והיפך האחדות. ומעשה היה, שהסבו אברכים חשובים בסעודת מרעים, לרגל מאורע מיוחד, ובדירה מעליהם ישבה משפחה "שבעה" על אחד מבניה שנפטר ללא עת. נחלקו בני החבורה אם צריכים להתחשב בכך, ולא להשמיע את קולם בשירה ובשמחה או לא. אלה מבני החבורה שסברו שיש להתחשב ואין לשיר, יצאו והלכו להם, והאחרים שנותרו, נתנו קולם בשירות ותשבחות. ויהי אחר הדברים האלה, לאורך אותה שנה, כל אותם האברכים שנשארו לשוש ולשמוח, נענשו באופן משונה ביותר. חלקם ביסורים וחולאים שונים ומוזרים, וחלקם בדברים אחרים שאין לפרטם. בתחילה כשהחלה המגיפה בינותם, עדיין לא הבינו ולא קישרו בין הדברים, אבל ככל שנוספו עוד ועוד לדבר המגיפה, הבינו שחטאו בחטא של יוהרה ואי התחשבות ברגשות הזולת. וודאי הוא שאם אותם אברכים חשובים היו מרגישים כאחים לצרה, ולא היה עולה על דעתם לנהוג בקרירות כזאת, בניכור ובריחוק - לא הייתה פוגעת בהם מידת הדין. שהרי כאשר העם באמת נוהג כגוף אחד, אזי יש לו את ההבטחה של "כי ה' אלוקיך עמך".

ומעניין לענין באותו ענין: אחיו של האדמו"ר שליט"א, ר' שלמה זלמינו וינברג הי"ו, כתב בספרו "כוסי רוויה" על פרשת השבוע, סיפור עם מסר רב משמעות.

"בזמנו הנהיג הרב הראשי לישראל, הגרי"א הרצוג זצ"ל מנהג טוב. הוא כינס בביתו בימי ששי את מיטב הלמדנים בירושלים, והיו דנים בסוגיות תורניות. ביניהם היה אחד מחשובי ירושלים ואולי מגדולי הדור, שהיה מכונה "הטעפליקער רב", הרב שמשון אהרן פולנסקי, רבה של טעפליק ברוסיה זי"ע. הוא היה רבה של שכונת "בית ישראל", גאון אדיר ומתמיד נפלא ביותר ועם זאת עני מרוד ואביון ממש. עליו מספרים שלעתים היה מסיים מסכת ב"סעודה" על כוס קפה וסיגריה. פשוט מחוסר כל. הציקו לו הקנאים בירושלים, הלמאי הוא הוא הולך לרב ציוני. אמר להם, דעו לכם רבותי, הייתה לי קושיא עצומה וחיזרתי על פתחי גדולים וחשובים בירושלים ואיש לא ידע לתרץ לי הקושיא פרט להרב הרצוג שליט"א. התפלאו הקנאים מאוד, הרי באותו דור בשנות הת"ש היו גדולי עולם בירושלים, הכיצד יתכן שאף אחד לא ידי לתרץ הקושיא ורק הרב הרצוג ידע. ומהי הקושיא העצומה הזאת שאלו. השיב להם: נתקשיתי מאוד בקושיא: "וכי תאמר מה נאכל?" והוא היה היחיד שידע לתרץ לי קושיא זו...".

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

חג שמח
לקוראי בסוד שיח
ובני משפחותיהם

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל: gilwein26@012.net.il

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net